

Doesburgse kerken worden multifunction

Hoe maak je een middeleeuwse kerk toekomstbestendig? Twee inspirerende voorbeelden in het oude Hanzestadje Doesburg.

Duik in de historie Op een zonnige ochtend in het vroege voorjaar stroomt het parkeerterrein buiten de stad al snel vol met toeristen. De sfeervolle Doesburgse binnenstad is niet voor niets aangewezen als beschermd stadgezicht, het trekt de belangstellenden als een magneet aan. Het rijke verleden is af te lezen aan de vele monumenten, die ook nog eens gaaf bewaard zijn gebleven. Een wandeling door Doesburg is een duik in de historie. Deze monumentale omgeving is voor Henk de Vries en Robert Kemink, van Timmer- en aannemersbedrijf De Vries BV, uit het nabij gelegen Hummelo, een feest om in te werken. Al wandelend door de middeleeuwse straatjes wijzen zij de panden aan, waar zij in de afgelopen jaren restauratie- en onderhoudswerk aan verricht hebben. Vandaag staat een bezoek aan twee kerken op het programma, de Martinikerk en de Gasthuiskerk. Beide zijn 'multifunctioneel' gemaakt door dit erkende restauratiebedrijf.

Nieuwe type bouwopdracht Henk de Vries vertelt: "wij hebben jarenlang vooral kerken gerestaureerd en voorzien van moderne voorzieningen zoals verwarming, steeds bedoeld voor het reguliere kerkgebruik. Maar de laatste tijd is het vooral belangrijk om flexibeler gebruik van een kerk te realiseren."

Projectinformatie:

Grote of Martinikerk Doesburg

Opdrachtgever : Stichting Behoud Martinikerk (Stibema)
Architect : VBW Architecten BV, Arnhem
Hoofdaannemer : Timmer- en aannemersbedrijf De Vries BV, Hummelo

Gasthuiskerk Doesburg:

Opdrachtgever : Gestichten van Weldadigheid
Architect : Ir. Eesge F. Botma MSc
Hoofdaannemer : Timmer- en aannemersbedrijf De Vries BV, Hummelo

*De Grote of Martinikerk in Doesburg.
(foto: Agnes van Alphen)*

eel

Tekst Agnes van Alphen

Ook voor deze bouwopdrachten is de inzet van een bedrijf, dat goed is in de restauratie en het onderhoud van monumenten, aan te bevelen. Hoewel het vaak gaat om de inpassing van hele moderne bouwdelen en installaties, is bouwkundige achtergrondkennis van monumenten onmisbaar.” Robert Kemink vult aan, “een eeuwenoud kwetsbaar gebouw vergt de nodige aandacht en kennis van zaken. In de Martinikerk hebben wij bijvoorbeeld, ten behoeve van de fundering van de inbouw, een groot aantal grafzerken opgenomen en verplaatst. We hebben veel beschermingsmaatregelen getroffen en dienden bij de inpassing van bijvoorbeeld installaties goed na te denken over de mogelijkheden van het gebouw. Verder is er schilder- en stucwerk hersteld, dit is ook geen alledaags werk als het om een middeleeuwse kerk gaat.”

Nieuwbouw In de Martinikerk zijn, geheel reversibel, twee gebouwtjes geplaatst met daarin garderobe, vergaderruimtes, sanitair, catering, lift, kinderopvang en VVV-winkel. De gebouwtjes zijn uiterst efficiënt ingericht en maken het mogelijk om, naast het reguliere kerkgebruik, bijvoorbeeld ook concerten te organiseren voor grote groepen mensen. Alle benodigde voorzieningen zijn te vinden in de beide kleine gebouwtjes. Bij binnenkomst door de vernieuwde glazen entreepartij, zijn de multifunctionele ruimtes aanvankelijk niet te zien. Hierdoor verstoren ze de beleving van de kerkruimte niet. Maar toch vormen ze een onmisbare aanvulling, die het voortbestaan van deze grote kerk mogelijk maakt. Robert Kemink; “hier is sprake van hoogwaardige nieuwbouw op maat, met gebruikmaking van de modernste materialen. In de vergaderruimtes is bijvoorbeeld verduisterbaar glas (smartglas) toegepast en de voorzijden van de gebouwtjes kunnen heel handig worden uitgeschoven. Onze timmerlieden hebben al hun ambachtelijk vakmanschap aan de dag kunnen leggen. Dit project was door de diversiteit en het

*In de nieuwe glazen serre van de Gasthuiskerk weerspiegelen de provenierswoningen die naast de kerk staan.
(foto: Agnes van Alphen)*

hoogwaardig werk ook geschikt als leerlingbouwplaats. We hebben hier twee leerlingen van Bouwmensen Oost uit Doetinchem, aan het werk gehad.

Kleinschaliger De kleine Gasthuiskerk, die op een steenworp afstand van de Martinikerk ligt, is op een hele andere manier toekomstbestendiger gemaakt door De Vries uit Hummelo. In deze kapel worden veel concerten en workshops georganiseerd, ook wordt er veel vergaderd. Dit alles op een kleinschaliger basis dan in de Martinikerk. De in 1572 vernielde zijbeuk (zie kader), is teruggebracht in de vorm van een glazen aanbouw. Deze nieuwe stijlvolle foyer biedt, samen met de aangepaste voormalige consistorie, ruimte voor kleine bijeenkomsten. Verder is ook een glazen entree toegevoegd. In de kapelruimte zijn vloeren voorzien van vloerverwarming en is stuc- en schilderwerk hersteld. Het geheel van maatregelen maakt de Gasthuiskerk nu prima geschikt voor vele activiteiten.

Hamvraag Op de vraag aan Robert Kemink en Henk de Vries welke ‘transitie’ zij nu het meest geslaagd vinden, blijft het even stil. “Deze twee opdrachten zijn welbeschouwd niet te vergelijken”, antwoordt Kemink diplomatiek. “Wij kijken vooral naar de bouwkundige aanpak en die was bij beide kerken volledig verschillend. Dat was eigenlijk het leuke van deze opdrachten, de diversiteit in het werk”. Henk de Vries vult aan: “de aanpassingen en inpassingen, die we hebben gebouwd verschillen enorm, maar passen goed bij de betreffende gebouwen. Doesburg gaat goed om met haar erfgoed”. Als het aan de mannen van dit erkende restauratiebedrijf ligt, komen ze binnenkort graag weer eens een nieuwe opdracht uitvoeren in Doesburg!

Dit is het 36e artikel in een serie waarin leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven, vertellen over bijzondere facetten van hun werk.

Van links naar rechts: Het interieur van de Gasthuiskerk. De witte panelen tegen de zijwanden corrigeren de akoestiek. (foto: Agnes van Alphen)

De nieuwe entree van de Gasthuiskerk. (foto: Agnes van Alphen)

De units zijn bijna gereed en worden gelijk in gebruik genomen. (foto: Agnes van Alphen)

De Grote of Martinikerk is in de 15e eeuw gebouwd als opvolger van een eerdere kerk die in 1340 werd verwoest door een overstroming. Maar ook deze opvolger kreeg te maken met rampen, zoals branden en oorlogsgeweld. Steeds weer werd de kerk hersteld, Doesburg was immers een belangrijke Hanzestad. De grote, rijk afgewerkte, kerk is gebouwd in de vorm van een basiliek, in Nederrijnse gotische stijl, zonder dwarsschip. Ondanks de vele rampen is er nog veel waardevols behouden gebleven, zoals gewelfschilderingen uit ca. 1530, muur- en pilaarschilderingen uit de 15e en 16e eeuw, het bijzondere gewelf en drie orgels. De Gasthuiskerk, ook wel de Antoniuskapel genoemd, dateert uit de 14e eeuw en is op een verhoging gebouwd. Hierdoor staat deze kleine kerk hoger dan de Grote of Martinikerk. De Gasthuiskerk is in de loop der jaren gebruikt geweest door diverse geloofsgroepen. Vanaf 1790 is de kerk in eigendom van de Lutheranen en vanaf 2000 maken remonstranten ook gebruik van de kerk. Deze zaalkerk is opgebouwd uit een beuk met een zijbeuk. De zijbeuk is door Staatse troepen bij de inname van de stad in 1572 grotendeels vernield. Naast de kerk zijn diverse provenierswoningen gebouwd.

(bron: Wikipedia)

Het frame van een van de nieuwe units wordt geplaatst in november 2014. (foto: Diana Immerzeel)